

måste gälla för alla – det skulle väl vara att det gäller att hålla sig frisk – men att standardisering och normalideal hela tiden tenderar att styra oss till sig. Fredrik Nilsson hanterar dessa grundläggande frågor klokt och hans skrift är värd många läsare men också en fortsättning – det är det senare som jag velat exemplifiera här ovan.

Gunnar Broberg, Lund

Janicke Andersson, Mirjaliisa Lukkarinen Kvist, Magnus Nilsson och Anna-Liisa Närvenen: *Att leva med tiden. Samhälls- och kulturanalytiska perspektiv på ålder och åldrande*. Studentlitteratur, Lund 2011. 173 s. ISBN 978-91-44-05524-4.

Studier som uppmärksammar ålder efterfrågas allt mer. En åldersmedveten forskning innebär att ålderns sociala och kulturella innebörder undersöks och problematiseras. I boken *Att leva med tiden* presenteras olika teoretiska samhällsvetenskapliga och kulturanalytiska perspektiv för att studera ålder och åldrande. Författarna har alla en bakgrund vid det tvärvetenskapliga National Institute for the Studying of Ageing and Later Life (NISAL) vid Linköpings universitet. Med sin bok vill de belysa några framväxande forskningsområden rörande ålder och åldrande och samtidigt verka som ett inlägg i den pågående vetenskapliga diskussionen om hur sådan forskning ska se ut. Boken riktar sig i första hand till studenter, t.ex. på socionom-, lärar- och vårdutbildningar liksom inom sociologi, etnologi och psykologi.

Författarna vill lyfta fram hur ålder fungerar som en grundläggande social kategorisering och är parallell med andra kategoriseringar såsom etnicitet, kön, sexualitet och klass. Denna syn på ålder bär på kritik mot den utbredda biomedicinska tankefiguren, där åldrande och ålder enbart betraktas som biologiska företeelser och åldrandet som ett medicinskt problem. Den biomedicinska modellen som ett dominerande perspektiv på åldrandet medför en rad olika konsekvenser. Exempelvis knyts åldrandet i denna modell främst till människor med hög ålder, trots att åldrandeprocessen pågår från födelse till död. Detta får konsekvenser för hur äldre människor bemöts och betraktas. Författarna betonar att åldrande och ålder istället bör undersökas som ett kulturellt och socialt fenomen, föränderligt över tid och rum. Utgångspunkten är att ålder utgör en grund för samhällets maktordningar och det pågår en ständig

kamp om tolkningsföreträde, status och anseende mellan yngre och äldre. De påpekar dock att betoningen på social och kulturell ålder riskerar att skapa en dualistisk föreställning där ålder och att åldras antingen förstås som ett sociokulturellt fenomen – en konstruktion eller effekt av diskurser – eller ett biologiskt synsätt där ålder och åldrande endast ses som en biologisk process.

Boken består av åtta kapitel som pekar på olika ingångar till hur man kan teoretisera ålder och åldrande. Inledningsvis diskuteras de dominerande perspektiven idag och deras historiska rötter från antiken och framåt. Mot den dominerande biomedicinska modellen vill författarna lyfta fram ålder som biografisk tid eller livsloppsperspektiv, där individens erfarenheter genom livet påverkar hur föreställningar om ålder och åldrande konstrueras, omkonstrueras, används och erfars. Ett annat perspektiv är ålder som görande (*Doing Age*), ett angreppssätt som är parallellt med genusforskningens *Doing Gender*. Görande och performativitet är grundläggande i detta perspektiv. Ålder är något som görs istället för något man har, och tankegångarna bygger här på Judith Butler. Det komplexa samspillet mellan kön, kropp och ålder/åldrande kan också studeras med intersektionell analys, dvs. hur maktordningar såsom kön och ålder samspelar med varandra i skilda situationer. På så sätt betonas också det kroppsliga – ålder och åldrande är sociala och kulturella konstruktioner som likväl har en fysisk fakticitet. Åldrandets biologiska och fysiologiska process kan även undersökas med fokus på identitetsskapande processer. Därmed framhävs hur kroppens åldersförändringar tolkas och förstås i olika sociala och kulturella sammanhang och hur detta relaterar till samhällets normer. I resonemangen om identitet i förhållande till åldrande bygger boken huvudsakligen på Michel Foucault och hans tankegångar om disciplinering och självtekniker, dvs. en uppsättning aktiviteter styrda av samhälleliga normer som internaliseras av individen, samt Erving Goffmans emfas på det sociala samspillet och hur identitet, eller självpresentation, förmedlas.

I kapitel fem flyttas bokens fokus från ålder till hög ålder eller den grupp som kategoriseras som äldre. Begreppet ålderism diskuteras, på vilka sätt vi kan förstå begreppet och hur det kan användas. Den vetenskapliga debatten om ålderism handlar bl.a. om att analysera hur äldre, men även andra ålderskategorier ingår i en social maktordning där ålder är en organiserande princip, och där medelåldern är norm för hur man ska förstå andra åldrar. Författarna understryker att definitionen av ål-

derism inte bör läsas fast vid äldre som kategori utan utgå från ålder, även om det också behövs ett särskilt fokus på kategorin äldre genom de negativa attityder och föreställningar som förknippas med denna specifika åldersgrupp. Detta diskuteras vidare i nästföljande kapitel med exempel på hur äldre och åldrande representeras i massmedierna. Författarna påpekar att individens självbild och synen på samhället har i allt större utsträckning kommit att påverkas av hur kategorier, händelser och processer gestaltas och representeras i medierad form. I massmedierna framställs ofta äldre människor som sjukliga och beroende av andra, utan eget handlingsutrymme. Även positiva utsagor om äldre tenderar att utgå från att de är undantag från ålderdomens negativa konsekvenser, även om författarna argumenterar för att man kan se att ålder i mindre utsträckning än tidigare kommenteras och lyfts fram i medierna.

Bokens två sista kapitel beskrivs som mer empiriska än de övriga. Även här är det kategorin äldre, dvs. hög ålder snarare än ålder generellt, som diskussionen utgår från. Det ena kapitlet skildrar åldrandet i en transnationell kontext där en ökad migration innebär att fler människor åldras och blir gamla i andra länder än där de levtt som yngre. Åldrandet belyses med utgångspunkt i kroppen i form av äldre migranters resor till det gamla hemlandet, där den åldrande kroppens förändrade förmågor kan förhindra återbesök. Resandet är beroende av kroppen och dess förmåga att förflytta sig. Författarna tar också upp migranters tankar om var den döda kroppen ska begravas och visar på kopplingen mellan plats och identitet. Det avslutande kapitlet tar upp hemmet och boendet; hem, ting och plats i relation till identitetsprocessen. Författarna påpekar bl.a. att synen på äldres boende präglas av en kvarboendeprincip, dvs. föreställningen att gamla människor anses vilja och må bäst av att kunna bo kvar i det egna hemmet.

Sammanfattningsvis ger boken en bra introduktion till kulturella och samhällsvetenskapliga perspektiv på åldrande och ålder i ett fält som i övrigt domineras av ett medicinskt synsätt. Andra halvan av boken har dock till största delen hög ålder och den särskiljande kategorin äldre i fokus. I och med att författarna visar på att de är medvetna om att åldrandet tenderar att förknippas med äldre människor, hade det varit intressant med tankegångar underbyggda av empiriska exempel från andra åldersgrupper. Barn och unga liksom gamla är ofta i fokus i åldersforskningen, vilket också författarna tar upp, och därför hade ett fördjupat resonemang om t.ex. medelålder som kategori varit betydelsefullt.

Likaså hade jag gärna sett en utökad argumentation om skillnaden mellan ålder och åldrande, hur de begreppen definieras och hur de relaterar till varandra. Möjligen kunde också kroppens betydelse framhävas ytterligare och få en mer mångfacetterad innebörd än vad den tillerkänns i boken. Även i de stycken när åldrande och ålder diskuteras i förhållande till kropp riskerar kroppen att framstå som ett diskursivt objekt, en fasad eller ett spelfält där ålder projiceras och görs, och som sådant separerat från det som är individen (läs medvetandets kognitiva processer). Det är först i kapitlet om migration som kroppsliga innebörder tar plats som en del av individen, t.ex. när den åldrande kroppen försvarar resande. Det hade varit spännande att se en utförligare diskussion om hur detta hänger ihop, just för att motverka frammanandet av en dualistisk föreställning om social/kulturell kontra biologisk ålder.

Åsa Alftberg, Lund

Thomas Ihre: *Abraham Bäck. Mannen som reformerade den svenska sjukvården*. Atlantis, Stockholm 2012. 230 s., ill. ISBN 978-91-7353-492-5.

Om sjukvårdsreformatorn Abraham Bäck hade varit verksam idag hade han förmodligen varit en medial celebritet och fått svara på all världens frågor i tv-soffor och dessutom blivit föremål för hemmahosreportage och inträngande intervjuer. I varje fall om man skall tolka Abraham Bäckes biograf, medicinaren och släktmedlemmen, Thomas Ihre. Bäck var nämligen författarens farfarsfarfarsmorfar. Ihre har själv varit kirurgchef och chefläkare vid Södersjukhuset i Stockholm och ordförande i Sveriges Läkarförbund och i Svenska Läkarsällskapet. Bäck har sedan tidigare inte varit föremål för någon ingående biografi, därmed inte sagt att hans betydelse för svensk sjukvård och dess organisation passerat obemärkt. Att biografen är särskilt förtjust i att Bäck spelade en stor roll för att kirurgin flyttade fram sina positioner som ett särskilt studieämne inom den svenska medicinarutbildningen går inte att ta miste på, då Ihre själv har kirurgisk specialistkompetens. Bäckes nära och förtroendefulla relation till Linné lyfts även fram som en röd tråd i skildringen och är av särskild vikt för dem båda. Ihre kan dock ha rätt i att Bäck hitintills varit mer känd som Linnés vän än som läkare och sjukvårdsreformator.

Efter gymnasieåren i Gävle tillbringade han sina